

Sehlâ
Ahmed
Paşa'nın
Fatih
Türbesi
haziresi
duvarlarının
dış yüzlerine
yaptırıldığı
çeşmeler

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 87, s. 16-17; *Bağdat Seferi Ruz-nâmesi*, TSMK, Bağdat, nr. 405, 131^{a-b}; Kâtip Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1146, II, 83-84, 171-173; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, Kahire 1284 — Beyrut, ts. (Dâru Sâdir), I, 385-388; Naimâ, *Târih*, İstanbul 1281-83, III, 290-295; *Kâmûsü'l-a'lâm*, I, 797; *Sicill-i Osmânî*, I, 213; M. Çağatay Uluçay, *XVII. Asırda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul 1944, s. 45-49; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 190-191; Danişmend, *Kronoloji*, III, 362, 368-369; [T.H.], "Fahreddin", *İA*, IV, 446-447; A. Abdel Nour, "Ahmad Pasha Küçük", *El² Suppl.* (Fr.), 49-50.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

AHMED PAŞA, Melek

(bk. MELEK AHMED PAŞA).

AHMED PAŞA, Sehlâ

(ö. 1166/1753)

Osmanlı sadrazamı.

Ailesi Alanyalıdır. III. Ahmed devri sadrazamlarından Kalaylıkoz Ahmed ve Baltacı Mehmed paşaların kethüdâsı Osman Ağa'nın akrabasından Câfer Ağa'nın oğludur. Foça'da doğdu. Amcası Vezir Elhâc Ebû Bekir Paşa'nın yanında yetişti; onun Cidde valiliği sırasında kethüdâlığını yaptı. Daha sonra İstanbul'a gelerek büyük mîrâhur* luğa yükseldi. Bu vazifede bulunduğu sırada, Silâhtar Mehmed Paşa'dan sadrazamlık mührünü almak ve bu arada sadâret kethüdâsı Hâlisâ Osman Efendi'yi öldürmekle görevlendirildi. 1737 Ağustosunda bu vazifesini yerine getirerek mührü Bender muhafızı serasker Muhsinzâde Abdullah Paşa'ya teslim etti ve bu hizmetinden dolayı takdir kazandı. 1738 Martında kendisine vezirlikle Aydın muhasıl* lığı verildi ve o yöreleri kasıp kavu-

ran şaki Sarıbeyoğlu isyanını bastırmakla görevlendirildi. Sarıbeyoğlu karşısında başarılı olamayan Ahmed Paşa, İvaz Mehmed Paşa'nın sadrazam ve serasker tayin edilmesi üzerine sadâret kaymakamlığına getirilince, 27 Mart 1739'da İstanbul'a döndü. Ardından 27 Eylül'de nişanlılığı getirildi. İstanbul'da meydana gelen ayaklanmanın bastırılması sırasında gösterdiği gayretten dolayı padişahın takdirini kazandı ve bu isyan sebebiyle azledilen İvaz Mehmed Paşa'nın yerine 22 Haziran 1740'ta sadrazam oldu. İki yıla yakın bu vazifede kaldı; ancak hudut tahkimatını ihmal, devlet işleriyle ilgilenmeme, rüşvet ve yolsuzluk gibi ithamlarla 28 Nisan 1742'de azledildi ve Rodos adasına sürüldü. Bir müddet sonra tekrar eski itibarını kazandı; 1743 Ağustosunda arpalık* olarak kendisine İçel sancağı verildi ve aynı zamanda Rakka havalisindeki asayişsizliği önlemekle görevlendirildi. Aynı yıl Sayda valisi, 1744 yılı başlarında da Anadolu valiliği ile Kars seraskeri oldu; bu vazifesi sırasında İran kuvvetlerinin Kars'a hücumunu geri püskürtmeyi başardı.

Ancak bir süre sonra hastalığı sebebiyle Kars seraskerliğinden istifa etti. 10 Aralık 1744'te Halep valiliğine tayin edildi. Bir ara ikinci defa Anadolu valiliği ve Kars seraskerliğinde bulunduktan sonra, 5 Aralık 1745'te tekrar Halep valisi, iki yıl sonra da Diyarbekir ve Bağdat valisi oldu. Burada iken asker arasında çıkan karışıklık yüzünden ikinci defa istifasını vermek zorunda kaldı. 1748 Nisanında kendisine İçel sancağı tekrar arpalık olarak verildi. Ardından Mısır valiliğine getirilip 25 Ekim 1750'de Adana'ya nakledilmesi Ahmed Paşa'yı çok üzdü; Adana'ya gitmeyerek İzmir'e çekildi. Bu hareketi yüzünden pa-

dişahın takdirine uğradı ise de 1752 Ağustosunda tekrar Halep valiliğine getirildi; altı ay kadar sonra da burada vefat etti (Rebülâhîr 1166/Şubat 1753).

Kaynaklarda hırslı, kindar fakat iyi bir devlet adamı olduğu belirtilen Ahmed Paşa'nın İstanbul'da bazı hayratı ve çeşmeleri vardır. Ayrıca hattatlığı da bulunan Ahmed Paşa, devrin büyük yazı ustalarından dersler almış, özellikle divanî yazıda şöhret kazanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İzzî, *Târih*, İstanbul 1199, vr. 3^b, 18^b, 31^a, 38^a, 124^a, 142^b, 157^b, 158^a; Subhî, *Târih*, İstanbul 1198, vr. 101^{a-b}, 178^{a-b}, 211^a; Şem'dânîzâde, *Mür'it-tevârîh* (Aktepe), I, 69, 97-98, 141-142; Dilâver Ağazâde Ömer, *Zeyl-i Hadîkatü'l-vüzerâ*, Freiburg 1969, s. 68, 71; Ayvan-sarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmî*, I, 103; II, 210; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 63; İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul 1943, I, 162, 164, 166, 169-170; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, s. 354-360; M. Çağatay Uluçay, *XVIII. ve XIX. Asırlarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul 1955, s. 169, LXIII numaralı vesika.

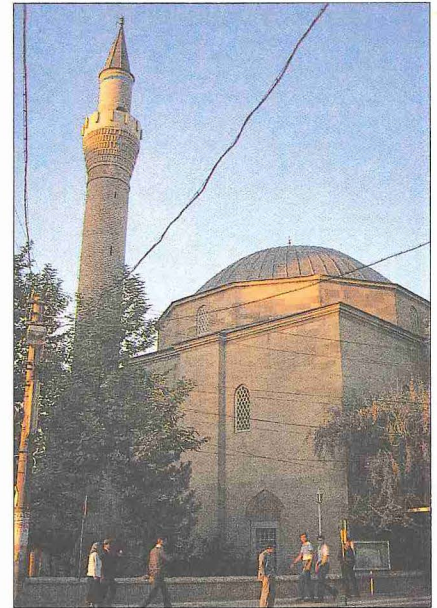
FERİDUN EMECEN

AHMED PAŞA CAMİİ

Kütahya'da XVI. yüzyılın başlarına ait cami.

Cumhuriyet caddesi üzerinde Küçük Çarşı semtindedir. Cami, türbesi Ahırardı Mezarlığı'nda bulunan Anadolu Beylerbeyi ve Kütahya Valisi Karagöz Ah-

Ahmed Paşa Camii - Kütahya

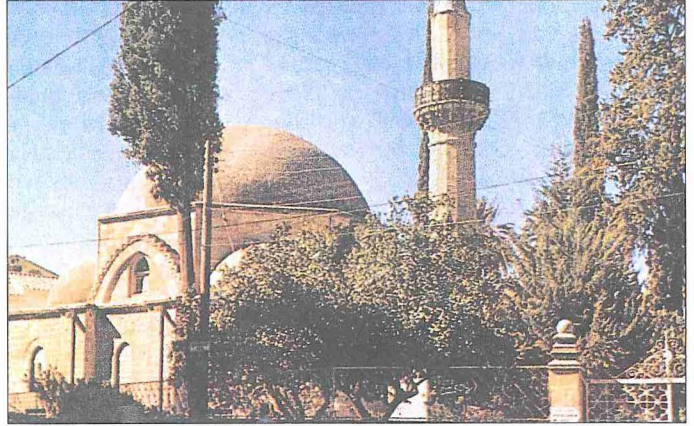

med Paşa tarafından, 915 (1509-10) tarihli vakfiyesine göre medrese, sıbyan mektebi ve bir imaretle birlikte külliye halinde düzenlenerek yaptırılmaya başlanmış, fakat Ahmed Paşa'nın Şah Kulu İsyanı'nda öldürülmesi üzerine (1511), eşi Şâhıdevran Hanım tarafından tamamlatılmıştır (vakfiye tescil tarihi Zilkade 917/Ocak 1512). Camiyle birlikte medrese ve sıbyan mektebinin tamamlandığı, imaretin ise yapımından vazgeçildiği bilinmektedir.

Osmanlı mimarisinin Sinan öncesi dönemine ait önemli bir örnek olan cami tek kubbeli, revaklı son cemaat yeri bulunan, kesme taş kaplamalı, tuğla minareli ve taş minberli bir yapıdır. Pandantifli geçişleri bulunan kasnaklı kubbe 11.50 m. çapındadır. Orta da üç kubbeyle örtülü iki sütunlu son cemaat revakı, iki yanda aynalı tonoz örtülü bölümleriyle yapıdan taşmaktadır. Güney ve yan duvarları sağır olan bu taşmalar, o devrin zâviyeli camilerine yakın bir tasarımın deneme ürünü olarak değerlendirilebilir. Dış yüzlerde, pencerelerin sivri kemerli alınlıkları içinde, minarede olduğu gibi tuğlaların çeşitli şekillerde dizilmeleriyle elde edilmiş süslemeler bulunmaktadır. Biri mihrap gibi sade bir işçilikle meydana getirilmiş olan cümle kapısının, diğeri doğuya açılan yan kapının üzerinde yer alan iki inşaat kitabesi 915 tarihini taşımaktadır.

1970 yılında cami ile kuzeyindeki avlu, Gediz depremi adıyla bilinen büyük depremden hemen sonra restorasyon kaidelerine oldukça uygun biçimde önemli bir onarım görmüş ve bu arada kiremit örtülü kubbe de kurşunla kaplanmıştır. Bugün mevcut olmayan medrese ile sıbyan mektebinin avluda yer aldıkları bilinmektedir.

Ahmed
Paşa
Cami-
Lefkoşe/
Kuzey
Kıbrıs
Türk
Cumhuriyeti

BİBLİYOGRAFYA :

Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, İstanbul 1932, s. 117; H. Güner, *Kütahya Camileri*, Kütahya 1964, s. 29; Mustafa Çetin Varlık, *XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı* (doçentlik tezi, 1980), Atatürk Üniv. Fen-Ed. Fak.; Ara Altun, "Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi, Bir Deneme", *Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan*, Kütahya, İstanbul 1981-82, s. 247-253.

ARA ALTUN

AHMED PAŞA CAMİİ

Lefkoşe'de
XVI. yüzyıla ait cami.

Camiin bânisi Arap lakabıyla tanınan Ahmed Paşa, XVI. yüzyılda yaşadığına ve Kıbrıs fethine katıldığına göre, caminin de aynı yüzyıl içinde inşa edilmiş olması gerekir. Ayvansarayî *Hadikatü'l-cevâmi'*de, İstanbul'da Fındıklı'daki bir çeşmenin Arap Ahmed Paşa Vakfı olarak 983'te (1575-76) yaptırıldığını bildirirken, *Vefeyât-ı Selâtin*'de muhtemelen bir hata sonucu, Arap Ahmed Paşa'nın 966 (1558-59) tarihinde öldüğünü kaydetmektedir.

Lefkoşe'deki cami çeşitli tamirler görmüş ise de esas mimarisi bellidir. Ca-

mi muntazam yontulmuş kesme taşlardan yapılmış bir son cemaat yerini takip eden kubbeli bir harim mekânından ibarettir. İçten ve dıştan payandalarla takviye edilmiş duvarlar bir kare meydana getirirler. Bu kareden, dıştan sekizgen kasnaklı ve 6 m. kadar çapında olan kubbe yuvarlağına geçiş, içeride köşelerde dört tromp ile sağlanmıştı. Minare de şerefe çıkmalarındaki mukarnasları ile Türk mimarisinin klasik devresine işaret eder. Ahmed Paşa Camii Kıbrıs'ta Türk mimarisinin en başta gelen örneklerinden biridir. Caminin kurucusu Ahmed Paşa'nın İstanbul'da Fındıklı'da bir yalısının bulunduğu, türbesinin de hemen bu yalının bitişiğinde olduğu bilinmektedir. Bugün Mimar Sinan Üniversitesi (eski Güzel Sanatlar Akademisi) önündeki bahçenin yerinde bulunan bu türbe ile Ahmed Paşa'nın çeşmesi ve zevcesinin vakfı olan Hatuniye Camii ile tekkisi, 1955'teki istismlâkeler sırasında yıkılmış ve ortadan kaldırılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, s. 78-80; a.m.f., *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 38; G. Jeffery, *A Description of the Historic Monuments of Cyprus*, Kıbrıs 1918, s. 55; Oktay Aslanapa, *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, İstanbul 1975, s. 6.

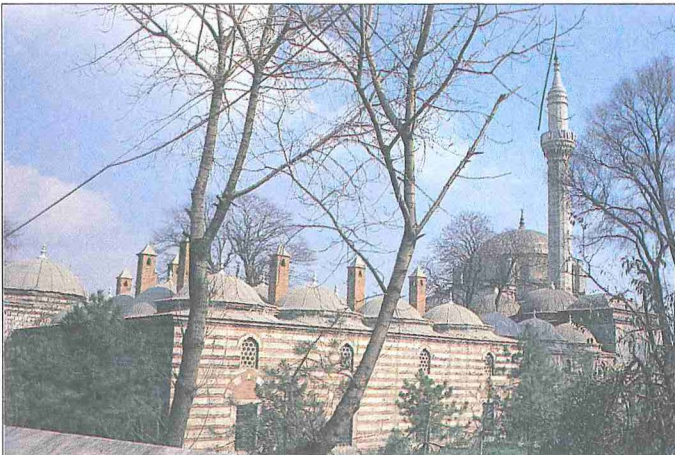

SEMAVİ EVİCE

AHMED PAŞA KÜLLİYESİ

XVI. yüzyılda İstanbul'da Topkapı'da inşa edilen cami, medrese, sıbyan mektebi, çeşme ve türbeden meydana gelen külliye.

Kanûnî Sultan Süleyman devrinde sadrazamlığa kadar yükselen Kara Ahmed Paşa tarafından yaptırılmasına başlanmış, ancak Hürrem Sultan ile kızı Mihrişah Sultan ve Rüstem Paşa'nın

Ahmed Paşa
Külliyesi -
Topkapı/
İstanbul